

DIDAKTIKA

BERE ETA AREN ARAZOA

Bi berba eta itz auek, Bere eta Aren, erabiltzean benetako naastea sortzen degu. Begiratu ondoren ipintzen doguzan ildakoen "eskela"k. Oietako bi Donostia'ko El Diario Vasco'tik artuta daude Dagonillaren bian. Beste biak Bilbao'ko DEIA'tik jasoak Dagonillaren iruan. Egun baten aldea daukate, urtea eta illa berdiñak dira.

Donostia'ko aldizkariak AREN erabiltzen du eskela bietan. Bilbao'koak, berriz, BERE.

Berdin al da bat ala beste erabiltzea?

Orixe da kezka, arazoa eta korapilloa.

Kezka ori gaintzeko, arazoa argitzeko eta korapilloa askatzeko, badu gure maixu argia izandako D. Manuel'ek lantxo bat.

2-VIII-92 - El Diario Vasco - Donostia

**INMACULADA ESPARZA MUÑOZ
ANDREA**

Irunen il zan 34 urte zitueta, Elizakoak eta Aita Santuaren Bedeinkapena artu ondoren

-Goian bego-

Aren senarra: Andoni Iriarte; seme-alabak: Aiert eta Asier; gurasoak: Angel eta Rosario; ezkon ama: Ascensión; aizpa: Hortensia; ezkon anai-arrebak: Felix, Elisabete, Maria Jose, Juantxo eta Iñigo; osaba-izebak, lengusuak eta gainerako aideak.

Aren animaren alde otoitz bat eskatzen dizuete eta arren etor zaitetzela BIAR, ASTELENA, arratsaldeko ZAZPIRETAN, LA SAGRADA FAMILIA parroki elizan, egingo diran iletara. Aldez aurretik, milla esker.

Irunen, 1992ko abuztuaren 2an

Zuzenbidea: Luis Mariano, 4-3B.

OARRA: Gorputz laguntza biar, astelena, bere familia artean kanposantura egingo da.

2-VIII-92 - Donostia

ANTONIA PAULA ESNAL IRIONDO ANDREA

Atzo il zan 60 urte zituela, Elizakoak eta Aita Santuaren Bedeinkapena artu ondoren

-Goian bego-

Aren alaba: Martina; illobak: Luis Miguel eta Iñaki Aizpurua, Luis, Alberto, Ramon eta Anastasio Esnal; ezkon-illobak, lengusuak eta gainerako aideak.

Aren animaren alde otoitz bat eskatzen dizuete eta arren etor zaitezela GAUR, IGANDEA, eguerdiko HAMABIETAN, herriko SALBADOR DEUNAREN parroki elizan, egingo den ilelara. Aldez aurretik, milla esker.

Legorretan, 1992ko abuztuaren 2an

OHARRA: Gorputza eliz atarian artuko da.

3-VIII-92 - DEIA - Bilbao

BUENAVENTURA TOÑA LANDA ANDREA

(Goian bego)

Ean il zan atzo, 1992. Abuztuaren 2an, 86 urte ebazala, Eleizakoak eta Aita Santuaren Bedeinkaziñoa artuta

Bere loba: Ane, Julen, Itziar (Fabian Navera-ren alarguna) eta Ibon Toña, Iñaki eta Maria Jesus Irusta (Frantzisko Arrizabalaga-ren alarguna), Eusebio Kerejeta, Marisa Muñoz, Miren Begoña Zuazua eta Belen Bilbao; eta beste senideak.

Bere arimaren alde OTOITZ egin eta GAUR, astelena, illak 3, arratsaldeko ZAZPIRETAN, EAKo Jesuseko Andra Mariaren eleiz-nagusian izango diren ileta-elizkizun eta gorpuaurreango mezara joan zaitezela eskatuten dautsue. Aldeaurrez, milla esker.

Bizilekua: Ea.

(Il.Z.: Uribe - Gernika)

3-VIII-92 - Bilbao

EUGENIO MARON ALBERDI

(Goian bego)

Galdakaon il zan atzo, 1992. Abuztuaren 2an, 77 urte ebazala, Eleizakoak eta Aita Santuaren Bedeinkaziñoa artuta

Bere emazte, Sotera Yurrebaso Larrea; alaba, Mari Luz eta Begoña; suin, Jabier Isasi eta Juan Carlos Valderrama; illoba, Aitziber, Garakoitz, Etor, Ibon eta Iker; koiñatu-koiñata, Juli Castillo (Bernardo Maron-en alarguna), Juan, Biktori (Anizeto Muniozguren-en alarguna) eta Maria Begoña Yurrebaso (Daniel Perez-en alarguna) eta Angelita Uriarte; loba, lengusu eta beste senideak.

Bere arimaren alde OTOITZ egin eta GAUR, atelena, illak 3, arratsaldeko ZAZPI TERDIETAN, GALDAKAOko Andra Mariaren eleiz-nagusian izango diren ille-elizkizun eta gorpuaurreango mezara joan zaitezela eskatuten dautsue. Aldeaurrez, milla esker.

Bizilekua: Urtebieta auzoa, 12-1. esk. - GALDAKAO.

Ona emen D. Manuel Lekuona'ren lantxoak:
Noiz "bere"? Noiz "aren"?

STATUS QAESTIONIS

Erderazko "su" posesiboa, latíñez, batzutan suus da; bestetan eius (eiusdem, ipsius).

Adibidez: a) "Oportebat Christum pati, et ita intrare in gloriam suam", "Verbum caro factum est... et vidimus gloriam eius".

Erderaz bi forma oiek beti su esaten dira: a) "entrar en su gloria"; b) "hemos visto su gloria".

Euskeraz, zer?

HISTORIA APUR BAT

Latiñaren bide beretik ibilli izan dira beti laburditar, be-nafar eta zuberotar idazleak. Batzutan BERE erabiltzen dute, eta bestetan AREN edo BERAREN. Gero ikusiko dogu noiz bata, ta noiz bestea.

Bizkaitarrak gai ontan erderaren bideari jarraiko zaizkio: posesiboa beti ere BERE egitera jo izan dute. A. Lino'k, leengoan esan zigunez, A. Añibarro'k, Axular'en "Gero" bizkaieratu zuanean, AREN guztiak BERE itzuli zizkion.

Gai ontan oso otsaundikoa izan zan aspaldi batean, Orixe'k, Bilbao'n, "Euzkadi'n" zegola, bizkaitar batzuekin, Bizkai'ko oituraren aurka izan zuan polemika. Beti BERE erabiltze ori, erderakada zala, zion, ots! erderaren kutsu txar bat, solecismo bat, alegia.

Gipuzkoar klasikoak ondotxo jarraiki zaizkio Laburdi-aldeko ta latiñaren legeari. Eta guk ere, Liturgi-lanetan, bide oni beroni jarraitzen diogu.

Dana dala, ikusi dezagun orain, nola dan latiñaren eta beste aldekoen legea.

"BERE" ETA "AREN"-EN LEGEA

Gauza argitzeko, ipiñi dezagun eskema bat:

Nik, nere;

Zuk, zure;

Ark, bere;

– Batzutan bai, bestetan ez.

– Noiz bai, ta noiz ez?

Erantzun baño leenago, oartxo bat: Posesivo baten barruan (su baten barruan) beti ere pertsonal bat (ura bat) dabillega.

Orra orain legea: "Posesivoaren barruko pertsonala, eta esaeraren pertsonala bat-bera diranean, BERE izango da; beste bat danean, AREN, BERAREN. Eta guzti ori esaera bat-beraren barruan danean; posesiboa urrengo esaeran-edo baldin badago, berriz ere AREN izango da". "Pedro BERE etxean bizi da"; "Gu, AREN etxean bizi gera". Ori da legea.

Orain, esaera beraren barruko bi pertsonalak bat-bera izatea, lau eratarata gertatu diteke:

1) Esaeraren pertsonala, nominativo danean: "Ura (Pedro) BERE etxean bizi da"; ("Petrus in SUA domo habitat"); "Ark (Pedro'k) BERE etxean lan-egiten du"; ("Petrus in SUA domo laborat").

2) Esaeraren pertsonala, acusativo paciente danean: "Ura (Pedro) guk BERE etxean ikusi degu"; ("Vidimus Petrum in domo SUA").

3) Esaeraren pertsonala, dativo danean: "Arri (Pedro'ri) guk BERE etxean itz-egingo diogu"; ("In domo SUA loquemur Petro").

4) Esaeraren pertsonala, ablativoa danean: "Arekin (Pedro'rekin) BERE etxean egon giñan"; ("Cum Petro in domo SUA commorati sumus").

1'gn. erako nominatiboa (ura, Pedro) alda dezagun, eta leengo BERE ori, orain AREN bihurtuko zaigu:

Ni, AREN etxean bizi naiz;
Zu, AREN etxean bizi zera;
(Beste) Ura, AREN etxean bizi da;
Gu, AREN etxean bizi gera;
Zuek, AREN etxean bizi zerate;
Aiek, AREN etxean bizi dira.

Ala ere, 2'gn., 3'gn., ta 4'gn. erakoetan, aurreko nominatiboa aldatu arren, posesiboa BERE izango da ta ez AREN:

Nik, ura (Pedro) BERE etxean ikusi det;
Zuk, arri (Pedro'ri) BERE etxean itz-egin diozu;
Gu, arekin (Pedro'rekin) BERE etxean egongo gera.

Erderaz, berriz, guzti oietan beti SU esango dute: "Yo vivo en SU casa"; "Tú vives en SU casa" etab.

Bizkai'ko, gai ontako oituraren adibidetzat, ikus arako olerki bizkaitar ezagun- ezagun ura: "Askatasun - eguzkia / basotik urtenda // BERE ergia edonun / arin zabaltzen da". Gure legetan, "BERE argiaren" orde, AREN (eguzkiaren) argia" bearke luke izan; edo-ta bestela, (eguzkiak) "BERE argia edonun arin zabaltzen DU", olerkiaren rima urratuaz.

PRAXIS

I.-2'gn., 3'gn. eta 4'gn. eraetan, esaeraren nominatiboa, ura danean, esaera naasiak gertatu oi dira: "Ark (Joan'ek) Pedro BERE etxean ikusi du". Ez dakigu zefiña dan etxe ori, Joan'ena a la Pedro'rena. Dagon bezela, ba dirudi Joan'ena dala. Orregatik, Joan'ena ez baño, Pedro'rena balitz, BERE orren orde, beste formaren bat bearke litzake ipiñi: ONEN, BERONEN, BERAREN, alegia: "Juan'ek Pedro ONEN etxean.

II.- Ildakoen eskelaetan azaltzen diran "BERE emazte I. eta I. eta BERE seme-alaba I. ta I." oiek, Gipuzkoa'ko legearen barruan ez daude ondo. Eskelaetan ez dago esaera bat bakarrik: bi esaera datoz, bata bestearen ondotik: (aitaren eriotza, eta etxeko eskabidea). Bigarren esaeran dagon posesibak, legez, AREN izan bear luke. Bañan AREN orrek, esaerari zerbait urrutiko edo aspaldiko kutsu ematen bait dio, AREN ori ez dator or ain ondo. Beragatik, edo-ta emen ere BERAREN edo BERONEN esan bearke litzake (BERONEN emazte I. eta I. k...), edo-ta, obeto, ezer ez: soil-soillik "Emazte I. eta I. k eta semea alaba I. eta I.k"...

III.-BERAREN ori, ederkitxo ageri da Eguerri-kanta batean:

"Kantatu dezaigun / Aurtxo Jainkoari,
poz aundi bat emanaz / BERAREN Amari".

Egoki dago or BERAREN ORI; bañan ez legoke itsuski BERAREN orren lekuan AURRAREN ipintzea; ots! izen-ordekoaren lekuan, izena bera alegia.

Estilistikaz, izen-ordekoak oso zallak dira egoki erabiltzen.

Beste arau praktiku, beraz: "izen-ordekoen orde, izenak berak erabiltzea".

"Pertza-konpontzallea"
ANES